

Podnet verejnosti

v intenciách základných cieľov pripravovanej právnej úpravy oznámenej pod č. PI/2020/146 -
Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k
informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení
neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

určený pre:

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
sekcia legislatívy
Račianska 71
813 11 Bratislava

zaslaný elektronicky na email: dominika.dudasova@justice.sk dňa 3. augusta 2020.

My, dole podpísaní občania, sa prostredníctvom tohto podnetu na Vás obraciame v zmysle legislatívy o tvorbe právnych predpisov (najmä v zmysle zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Týmto podnetom si Vám dovoľujeme pripomenúť bod č. 84/11 predvolebného programu politického subjektu 'OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti' (OLaNO), v zmysle ktorého by mala byť **„zrušená možnosť paušálne utajovať dokumentácie z konaní o povolení jadrových zariadení, lebo je to v rozpore s európskym právom a ústavou. Utajované by mali byť len konkrétne pasáže dokumentov, obsahujúce veľmi dôverné a citlivé skutočnosti.“** [1]

Súčasne Vás týmto podnecujeme, aby ste uvedený politický sľub zakomponovali už do predbežnej informácie č. PI/2020/146. Dovoľujeme si Vás upozorniť, že Slovenská republika by tiež mala v rovnakej ako nami podnecovanej veci reagovať na znenie ostatnej správy Výboru pre posudzovanie súladu s tzv. Aarhuským dohovorom so sídlom v Ženeve [3], a to v termíne do 1. októbra 2020.

Odôvodnenie relevantnosti nášho podnetu pre návrh právnej úpravy oznámený pod č. PI/2020/146:

Základným cieľom plánovanej právnej úpravy je *opraviť nedostatky súčasného zákona [o slobode informácií] a zásadne rozšíriť povinnosti a prístup k informáciám vo viacerých oblastiach* v zmysle zásady „všetko, čo nie je tajné, je verejné“. Cieľom je rozšíriť okruh povinne zverejňovaných informácií a zvýšiť *vymožiteľnosť práva na informácie*, pričom vláda sa zaviazala *neznížiť existujúci štandard prístupu k informáciám a nezavádzať nové výnimky obmedzujúce prístup k informáciám*.

Náš podnet vnímame v úplnom súlade s vyššie citovaným základným cieľom Vami avizovanej novelizácie zákona o slobode informácií, nakoľko ním sledujeme úplne rovnaké základné ciele, a to konkrétne:

- zrušenie existujúcej výnimky (resp. existujúcich výnimiek) obmedzujúcej/ich prístup k celej oblasti informácií (špecificky dokumentácie) súvisiacej s jadroenergetickými zariadeniami (JEZ);
- rozšírenie okruhu povinne zverejňovaných informácií týkajúcich sa vplyvov JEZ na životné prostredie a zdravie. Žiadame, aby boli povinne sprístupňované informácie, ktorých včasnú dostupnosť verejnosti považujeme za nevyhnutnú podmienku pre efektívnu realizáciu práv občanov na ochranu životného prostredia a zdravia v zmysle príslušnej medzinárodnej legislatívy, ktorú Slovenská republika dlhodobo porušuje [1, 2, 3];
- rozšírenie okruhu povinných osôb o právnické osoby, ktoré nakladajú v značnej miere s verejnými financiami a realizujú služby vo verejnom záujme (špecificky tých, ktoré sa týkajú

programu hlbinného úložiska vyhoreného jadrového paliva, teda zásadnej investície verejného sektora, ktorá sa realizuje výlučne, resp. takmer výlučne z verejných zdrojov, a ovplyvní mnoho budúcich generácií).

Radi by sme zdôraznili, že viaceré právne úpravy, ktoré žiadame novelizovať, spĺňajú nasledovné vlastnosti:

a) ide o výnimky, ktoré sa týkajú výhradne oblasti jadrovej energetiky, a ktoré sú navyše stanovené paušálnym spôsobom (viď aj ich rovnaké vnímanie politickým subjektom OĽaNO),

b) ide o právne úpravy, ktorých spôsob prijatia vnímame ako netransparentný a súčasne špekulatívny. Máme na mysli najmä (i) zavedenie paušálneho utajovania informácií novelou nie zákona o slobode informácií, ale novelou zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (tzv. EIA) [2]; a (ii) prenesenie všetkých práv štátnej agentúry zodpovedajúcej za záverečnú časť jadrovej energetiky na akciovú spoločnosť doplnením dvoch slov „alebo poverenej“ do spojenia „[právnickej] osoby založenej alebo zriadenej Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky na ukladanie rádioaktívnych odpadov alebo vyhoreného jadrového paliva“. Takýmto postupom bol zavedený, podľa nás kontroverzný právny stav, v ktorom štátna Jadrová a vyradovacia spoločnosť, a.s. (JAVYS, a.s.) sa bráni sprístupňovaniu širokého rozsahu informácií s odôvodnením, že nie je povinnou osobou. Týmto spôsobom sú utajované aj také typy informácií, ktoré sú podľa našich vedomostí v ostatných členských štátoch EÚ sprístupňované (pozn.: daný stav špecificky vnímame ako diskrimináciu nás občanov Slovenskej republiky medzi členmi širšej skupiny občianskej spoločnosti v programe EURAD (<https://www.ejp-eurad.eu>)). Navyše, odôvodnenie, že nie je povinnou osobou, využíva JAVYS a.s. aj na utajovanie informácií o dôvodoch meškania v programe vývoja hlbinného úložiska vyhoreného jadrového paliva (VJP) [7], teda v aktivite, v ktorej sa súčasná vláda v programovom vyhlásení zaviazala k otvoreniu diskusie [4];

c) ide o právne úpravy takmer výlučne iniciované predstaviteľmi politickej strany SMER-SD.

Na základe aktuálnych skúseností ďalej upozorňujeme na to, že pri uplatňovaní práva na ochranu životného prostredia v konkrétnych konaniach verejnosť čelí vážnym prekážkam nielen kvôli nesprístupňovaniu a utajovaniu informácií, ale aj kvôli relatívne dlhej dobe potrebnej na sprístupnenie informácií o nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi (RAO) a vyhoretým jadrovým palivom (VJP), jeho financovaní z verejných zdrojov a o jadrových zariadeniach vo všeobecnosti. Časť týchto informácií je síce zverejňovaná v správach Úradu jadrového dozoru SR (ÚJD SR) a Národného jadrového fondu (NJF), avšak aj to len v obmedzenom rozsahu a s veľkým časovým oneskorením, ktoré môže dosiahnuť až 3 roky. Lehota minimálne 8 pracovných dní na sprístupnenie informácií (ktorá je však vzhľadom na komplexnosť problematiky často predĺžovaná) častokrát znamená, že verejnosť počas krátkych lehôt (napr. 7-10 prac. dní, či 21-30 kalendárnych dní) pre zaslanie vyjadrení a stanovísk v rámci príslušných správnych konaní nestihne požadované informácie získať včas a zohľadniť ich vo svojich stanoviskách. Navyše je situácia verejnosti zhoršená aj tým, že spoločnosť JAVYS a.s., ktorá prioritne disponuje väčšinou vyššie spomínaných informácií, sa bráni sprístupňovaniu informácií s odôvodnením, že nie je povinnou osobou. Špeciálne v oblasti jadrových zariadení a nakladania s RAO a VJP je potrebné prihliadať nielen na vplyvy pri bežnej prevádzke, ale aj riziká a potenciálne vplyvy v prípade havarijnej situácie (resp. mimo podmienok bežnej prevádzky), pričom úroveň týchto rizík závisí aj od množstva a typu RAO a VJP nachádzajúceho sa v danej lokalite. Potreba dôsledného informovania verejnosti o detailoch nakladania s RAO a VJP je daná aj skutočnosťou, že domáce technológie pre spracovanie a úpravu RAO boli a sú financované vo veľkej miere z verejných zdrojov, no spoločnosť JAVYS a.s. spracováva a upravuje v lokalite Bohunice okrem domáceho aj zahraničný RAO. Súčasná právna úprava Zákona o slobode informácií mimoriadne komplikuje aktivity verejnosti dotknutej spaľovaním rádioaktívnych odpadov zo zahraničia, ktoré citlivo vnímajú aj súčasní ministri zdravotníctva [5] a životného prostredia. Existujúci právny stav výrazne sťažuje situáciu nielen verejnosti, ktorá má záujem v rámci príslušných konaní uplatňovať svoje práva na ochranu životného prostredia, ale aj

dotknutým samosprávam (resp. iným dotknutým orgánom), ktoré síce formálne majú možnosť zaslať stanovisko v rámci príslušných konaní, no k utajovaným podkladom konania majú výrazne obmedzený prístup, takže efektívne sa s týmito podkladmi nemusia mať možnosť oboznámiť takým spôsobom, aby mohli vypracovať relevantné stanovisko.

Považujeme za potrebné, aby prostredníctvom novely Zákona o slobode informácií bolo zabezpečené nielen právo na prístup k informáciám, ale taktiež to, aby čo najširší okruh týchto informácií bol aj aktívne zverejňovaný. A to tak, aby k nim verejnosť mala neobmedzený prístup bez nutnosti žiadať o ich sprístupňovanie. Povinne zverejňované informácie by mali byť zverejňované v mesačných intervaloch (analogicky ako v §33a ods. 1 zákona č. 17/1992 Zb. v znení neskorších predpisov) a ich okruh by mal zahŕňať minimálne informácie o:

1. nakladaní s RAO a VJP (najmä údaje o množstve, aktivite, rádionuklidovom zložení, druhu a presnom pôvode (špeciálne pri zahraničnom RAO) skladovaného či rôznymi technológiami spracovávaného a upravovaného RAO a VJP; funkčnom dôvode skladovania (vymieracia/skladovacia/vyrovnávací funkcia); o produktoch spracovania a úpravy – napr. údaje o množstve, aktivite, rádionuklidovom zložení popola pri spaľovaní; ...). Tieto údaje je potrebné uvádzať separátne pre každé zo zariadení;
2. záťažach spojených s jadrovými zariadeniami (napr. rádioaktívna kontaminácia brehov kanála Manivier, kontaminácia podzemných vôd trícium v okolí jadrovej lokality Bohunice [6]), stave a výsledkoch ich monitoringu;
3. stave a výsledkoch monitoringu (napr. radiačný a toxikologický) stavu životného prostredia v okolí jadrových lokalít;
4. emisiách konvenčných škodlivín a rádioaktívnych látok (meraných aj stanovovaných výpočtom) aj počas skúšobnej (nielen trvalej) prevádzky zariadení (nielen jadrových).

Okrem toho považujeme za potrebné bezodkladne zverejňovať:

1. dokumentáciu vypracovanú z verejných zdrojov (napr. z prostriedkov NJF) – napr. plány nakladania s RAO, plány vyradovania jadrových zariadení, investičné plány, ...,
2. kompletne žiadosti a zmluvy (vrátane ich príloh a dodatkov), na základe ktorých sú poskytované verejné prostriedky,
3. zmluvy, ich podklady a iné dokumenty súvisiace so spracovávaním zahraničného RAO na území SR.

Súčasne by sme chceli zdôrazniť, že nami namietaná výnimka sa vzťahuje na úplne celú oblasť informácií, teda na všetky tri časti jadrovej energetiky (t.j. tzv. prednú, prevádzkovú, a aj záverečnú časť jadrovej energetiky). V tejto súvislosti by sme chceli zdôrazniť, že ak nebude táto výnimka odstránená, tak nebude možné realizovať tú časť programového vyhlásenia súčasnej vlády SR, v zmysle ktorej by vláda mala začať „formálnu a odbornú diskusiu na tému trvalého úložiska vyhoreného jadrového odpadu vr. paliva“ [4]. A to z toho dôvodu, že by Zákon o slobode informácií aj naďalej umožňoval spoločnosti JAVYS a.s. paušálne utajovať celé dokumenty týkajúce sa programu hlbinného úložiska vyhoreného jadrového paliva, zaobstarané s najväčšou pravdepodobnosťou za verejné zdroje. V zmysle súčasnej právnej úpravy sú tieto dokumenty verejnosti k dispozícii iba k nahliadnutiu, a to navyše zväčša iba v priestoroch Národného jadrového fondu v Bratislave. Pritom sa domnievame, že dané dokumenty existujú aj v elektronickej podobe, čo je zrejme z ich sprístupňovania po viacerých rokoch v prílohách na internetovej stránke Úradu pre verejné obstarávanie. Získavanie informácií vytvorených (aj) z verejných zdrojov je tak pre občanov či mimovládne organizácie pôsobiace mimo Bratislavu

spojené so zbytočnými prekážkami v podobe straty času a peňazí pri cestovaní do Bratislavy. Čo najrýchlejšiu nápravu súčasného právneho stavu, ktorý v konečnom dôsledku vedie k nedostatočnej úrovni, resp. k absencii transparentnosti a verejnej kontroly kontroverzných výdavkov štátu a štátnych firiem, považujeme za relevantnú nielen v súvislosti s pomerne výrazne omeškaným programom vývoja hlbinného úložiska vyhoretého jadrového paliva, ale tiež s dostavbou 3. a 4. bloku jadrovej elektrárne Mochovce, a najmä s dovozom a spracovávaním rádioaktívnych odpadov zo zahraničia.

Za nevyhnutný predpoklad súladu právnej úpravy o slobodnom prístupe k informáciám s medzinárodnou právnou úpravou, vrátane *acquis communautaire* EÚ, považujeme novelizáciu existujúceho právneho stavu spôsobom, ktorý zabezpečí, aby spoločnosť JAVYS a.s. bola pre účely zákona o slobode informácií povinnou osobou. V tejto súvislosti by sme chceli zdôrazniť, že aktivity tejto spoločnosti sú financovné majoritne z verejných zdrojov, pričom verejnými zdrojmi sú aj financie získané spoločnosťou JAVYS, a. s. z Medzinárodného fondu na podporu odstavenia JE V1 Bohunice (tzv. fond BIDSF).

Signatári:

Verejnosť:

Ing. Peter Mihók, PhD., Tulská 107, 97404 Banská Bystrica
člen Nuclear Transparency Watch network a Civil Society Larger Group EURAD

Kontakt: mihok@cepta.sk

Mgr. Michal Daniška, PhD., Žlkovce 111, 920 42
člen Civil Society Larger Group EURAD, zástupca petičného výboru Petície proti dovozu a spracovávaniu zahraničného rádioaktívneho odpadu na území SR

Kontakt: chcemezdravukrajinu@gmail.com

[1] https://www.obycajniludia.sk/wp-content/uploads/2020/02/OLANO_program_2020_FINAL_online.pdf, s. 109.

[2] <https://doi.org/10.1016/j.pnucene.2019.103192>

[3] http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/MoP6decisions/VI.8i_Slovakia/Correspondence_with_Party/Second_progress_report/Second_progress_review_on_VI.8i_Slovakia_adopted.pdf.

[4] <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=68>, s. 54.

[5] <http://www.obycajniludia.sk/aktualita/marek-krajci-zda-sa-ze-slovensko-ma-ambicie-stat-sa-spalovnou-radioaktivneho-odpadu-europy/>

[6] <https://www.osti.gov/etdweb/servlets/purl/20808750>, s. 80 - 83.

[7] https://doi.org/10.1007/978-3-658-21441-8_8